

les dos de quatre marres e una de tres marres, e quatre àncores grans e una xiqueta», en dos inv. de les Drasanes de l'any 1489 (Moliné, ed. del *Consolat*, pp. 371, 369).

M-L. (REW) identifica Nàpols i Abruzzi *mappæ* 'dents d'una clau' i lomb. *mapa* 'borla, floc' amb MAPPA 'tovallola' i deu tenir raó. Per a això i per a les formes it. i egees que hi afegeixen, veg. Kahane, *Journ. Amer. Ori. Soc.* LXII, 258; genovès *mappa* com a nom d'una espècie de frontisses o xarneres (allí *mappa* és «bandella, mastietto»), d'on el nom d'una espècie de clavilla nàutica en grec modern, i en turc, *mápa* «an eye-bolt on board ship», «a ring-bolt», «eye-bolt». Sembla que des de la idea de 'tovallola que embolca un objecte' es passà a designar diversos objectes de forma circular o semicircular (com ho són les mapes de l'àncora).

DERIV.: *Mapar* [fi S. XIX, mallorquí, *DAG*, *AlcM*, *DOrt.*]. +*Map* (supra). *Màpula* [1830, *DAG*], diminutiu llatí.

CPT.: *Mapamundi*, ll. *mappa mundi* 'llenç del món'.

MAPÚS, cotó *mapús*, 'cotó fluix o en floc', des de 1271 (*Tarifa de Bna.*, de 1271, *EntreDL* I, 156.10, 163b): sembla ser l'àr. *makbús* participi passiu del verb *kábs* 'pitjar, prémer, apilotar, estibar en un barri'l' perquè és aquesta la forma en què el devien importar des d'Egipte; també «una caxietam plenam de *cotoni de mapús*», a. 1385, «*coton mapús* ho filat, pach 20 drs.», en una reva o lleuda de Perpinyà de 1394 (*InvLC*, s. v. *cotó*); també en la *Conex. de les Spicies* de 1455 i en algun altre dels Ss. XIV-XVI citats pels diccs. *AlcM*, *DAG* i Sanelo, i en els *Furs* de València, segons Taraçona (*Institucions dels Furs y Priv. de Val.*, a. 1580, p. 100) que ho tradueix per «cotó en pèl» (= 'cotó fluix', J. G. M., 1960). Hi ha encara tres exemples de *cotó mapús* en docs. gascons del S. XIV i en un de Narbona de c. 1270 (*PSW*), i it. *cotone maputo* en l'italià Pegolotti (2.ª meitat S. XIV) que deu ser alterat per influència del contraposat *cotone tesuto*.

MAQUERI, eiv. 'encara que', no és manllevat de l'it. *magari* sinó germà mossàrab d'aquest i del cast. MAGUER (*DECH*).

Maqueta, V. *màcula* *Maquetó*, deu estar per un cast. *majetón*, derivat de MAJO (*DECH*) *Maqueu*, *maqueuar*, V. *mac* *Maquí* 'espècie de gingebre', V. *macis* *Maquí* (simi), V. *macaco*

MAQUILA o MAQUILA, 'mesura d'oli o gra', 'la porció del gra, de la farina o de l'oli que, per la mòlta, correspon al moliner o tafoner', de l'àr. vg. *makíla* 'mesura', de l'arrel *k-y-l* 'mesurar'. □ 1.ª doc.: fi segle XIII.

En els *CostTort.*: «cànter d'oli de Tortosa ha 43 liurades meyns quarta; en lo cànter ha 8 cadafs, y en lo cadaf ha 8 *maquiles*, y en la *maquila* ha 8 onces», «una costum, una moneda --- un cànter de mesurar oli, un

cadaf, una *maquila* e mija-*maquila* --- un quintal, un pes, una mesura, és en la ciutat de Tortosa e per tot lo terme de Tortosa» (ed. Ol., 399, 59). El mot segueix viu avui en el P. Val. i a les terres de l'Ebre. «*Maquillas* pl. la porción de grano o harina que cobra el molinero por la molienda; la medida con que se *maquila*», «*maquilar*, cobrar el molinero su porción», Escrig¹ 1851.

La mateixa accentuació en la *i* vaig constatar personalment en terres valencianes: «l'Assut del Moliner era molí de *makíla*, després fou fàbrica de farines i hui és borrera», Montaverner (1962). Molt viu així mateix a la comarca de Tortosa: veg. la cita que dono a *CELLIANDRE* (II, 660a14) de *màquila d'oli* en *Giripigues Tortosines* de Mestre i Noè; igual accentuen ell mateix en *BDC* III, 102; Moreira (*Folk. Tort.*, 20 i 399); AMatons (*BDC* x, 116), i els diccionaris (*DAG*, *Dfa.*, *AlcM* etc.) fent referència tots a Tortosa, així com Aràbia («*màquila*: mesura d'oli i altres líquits, octava part d'un cadaf, e igual a una lliura», Tort. i Rib. d'Ebre, *Misc. Folk.*, 167). En el *DCEC/DECH*, on tracto extensament d'aquest arabisme en les tres llengües hispàniques,² examino diverses explicacions possibles d'aquest trasllat d'accent sorprenent, per a les quals, i per a d'altres detalls, bastarà remetre a aquell llibre.

El factor decisiu degué ser, en totes tres, la influència de *màquina*, mot tan important allí com pertot en els temps moderns; i s'explica que en aquest cas obrés especialment perquè els collidors d'olives usen avui un petit aparell especial que, com vaig observar a Bellvís (1955), anomenen (per excel·lència) *una màquina* [mot que antigament s'accentuà *machina* i se'n pogué rossegar l'altre en modernitzar-hi l'accent].

En àrab clàssic el mot que significa 'mesura' té la forma *mikyál* o *mikyala*, però hi és molt corrent *káil* no sols en el sentit de 'pes' sinó especialment 'mesura de cereals'; d'altra banda hi havia la forma vulgar *makíla*, equivalent al participi femení del verb *kál* 'ell mesurà': en efecte *RMa.* (s. v. *mensurare*) ens informa que *makíl* és el mateix que *mikyál*, i Dozy (*Gloss.*, 300; *Suppl.* II, 506a) n'assenyala un testimoni en la forma femenina.

DERIV.: *Maquileta* «mesura de grans: allò que cap en les dues mans posades formant un conc», Castalla (*EValor*, c. 1950). *Maquiler* «el sujeto destinado para cobrar las maquillas; como adj. *molino maquilero*», Escrig 1851; un poc alterat ho sento a Alcàsser «el *Molí d'Alcàsser* és un molí *makílero*, moles de pedra» (1962: sembla ser el que posa l'IGG a 0km4 de la ratlla de Beniparrell i 0km5 de la de Silla, en terra de secà, lluny d'aigua). *Maquilar* (Escrig, supra).

¹ Dicc. que no oblida mai els accents en els esdrúxols, per exemple *màquines*, *màrfega*, *màrrega*, fins *màrge*, i per tant s'ha d'entendre *maquila*. — ² Com a suplement afegeixo: *machile* figura en un doc. de Sto. Domingo de la Calzada de 1199 (*MzPi.*, *DLing. Cast.*, 80.5); un derivat gallec *meiláda* «cantidad de grano que se lleva al molino para moler» (*Cuad. d. Est. Gall.* III, 428), recollit a Moura de Ourense,